A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2011. május 26.*

A C-293/10. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Landesgericht Innsbruck (Ausztria) a Bírósághoz 2010. június 14-én érkezett, 2010. április 22-i határozatával terjesztett elő az előtte

Gebhard Stark

és

a **D.A.S. Österreichische Allgemeine Rechtsschutzversicherung AG**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (negyedik tanács),

tagjai: J.-C. Bonichot tanácselnök, K. Schiemann, L. Bay Larsen, C. Toader (előadó) és A. Prechal bírák,

főtanácsnok: V. Trstenjak,
hivatalvezető: A. Calot Escobar,

* Az eljárás nyelve: német.

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– G. Stark képviseletében H. Kofler Rechtsanwalt,

– a D.A.S. Österreichische Allgemeine Rechtsschutzversicherung AG képviseletében E. R. Karauscheck Rechtsanwalt,

– az osztrák kormány képviseletében E. Riedl, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében K.-Ph. Wojcik és N. Yerrell, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatali kérelem a jogvédelmi biztosítással kapcsolatos törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló, 1987. június 22-i 87/344/EGK tanácsi irányelv (HL L 185., 77. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet 1. kötet 187. o.) 4. cikke (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozik.

2 A kérdést a D.A.S. Österreichische Allgemeine Rechtsschutzversicherung AG (a továbbiakban: D.A.S.) biztosítótársaság és G. Stark közötti jogvita keretében terjesztették elő, többek között a jogvédelmi biztosítási szerződés általános feltételeiben található egyik kikötés érvényessége tárgyában, amely kikötés feljogosítja a biztosítót, hogy az e fedezet jogcímen nyújtott szolgáltatásait az e fedezet hatálya alá tartozó ügyben eljáró bíróság székhelyén letelepedett ügyvéd által szokásosan felszámított összeg megtérítésére korlátozza.

Jogi háttér

Az uniós szabályozás

3 A 87/344 irányelv (11) preambulumbekezdése a következőképpen rendelkezik:

„mivel a jogvédelmi biztosítási fedezettel rendelkező személy érdeke azt jelenti, hogy a biztosított személynek képesnek kell lennie ügyvédet, vagy a nemzeti jog szerint megfelelő szakképesítéssel rendelkező egyéb személyt választania bármely vizsgálat [helyesen: közigazgatási] vagy bírósági eljárás esetén és bármikor, ha érdekütközés lép fel”.

4 Ezen irányelv 1. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ennek az irányelvnek az a célja, hogy összehangolja a […] jogvédelmi biztosítást érintő törvényi, rendeleti és közigazgatási intézkedésekben meghatározott rendelkezéseket annak érdekében, hogy lehetővé tegye a letelepedés jogának tényleges gyakorlását és amennyire csak lehetséges, kizárjon minden, különösen abból adódó érdekütközést, hogy a biztosító másnak is biztosítási fedezetet nyújt, illetve ugyanannak a személynek nyújt mind a jogvédelem[re], mind […] egyéb ágazatokba sorolt

kockázatokra biztosítási fedezetet; illetve, amennyiben ilyen konfliktus előfordul, lehetővé tegye annak rendezését."

5 A szóban forgó irányelv 2. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„Ez az irányelv a jogvédelmi biztosításra vonatkozik. Ez olyan kötelezettségvállalást jelent, mely díjfizetés ellenében magában foglalja a jogi eljárások költségeinek viselését és egyéb, a biztosításhoz közvetlenül kapcsolódó szolgáltatások nyújtását, különösen a következő célokból:

– a biztosított személy számára kártérítés biztosítása az őt ért veszteség, kár vagy sérülés esetén, peren kívüli egyezség vagy polgári illetve büntetőeljárás keretében [helyesen: a biztosított személy kárának peren kívüli egyezség útján, illetve polgári vagy büntetőeljárás által történő megtérítése],

– a biztosított személy védelme, illetve képviselete polgári, büntető-, közigazgatási vagy egyéb eljárásban, vagy bármilyen, vele szemben támasztott követelés esetén."

6 Ugyanezen irányelv 4. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A jogvédelmi biztosítási szerződés kifejezett módon elismeri, hogy:

a) amikor ügyvédet vagy a nemzeti jogszabályok értelmében megfelelő szakképzettséggel bíró egyéb személyt vesznek igénybe a biztosított személy érdekeinek védelme, képviselete vagy szolgálata érdekében valamely vizsgálatban vagy eljárásban [helyesen: valamely közigazgatási vagy bírósági eljárásban], a biztosított személy szabadon választhatja ki a kérdéses ügyvédet vagy egyéb személyt;

b) a biztosított személy szabadon választhat ügyvédet, vagy elhatározása szerint, és amennyiben a nemzeti jogszabályok azt lehetővé teszik, bármely más megfelelő szakképzettséggel bíró személyt érdekei szolgálatára, érdekütközés esetén."

A nemzeti szabályozás

7 Az ügyvédi díjakról szóló törvény (Rechtsanwaltstarifgesetz, a továbbiakban: RATG) 23. §-ának (1) bekezdése értelmében a polgári jogi jogvitákban bizonyos ügyvédi mellékszolgáltatások díjazása tekintetében egységes átalánydíjszabást kell alkalmazni.

8 A RATG 23. §-ának (5) bekezdése értelmében az egységes díj e szolgáltatásra eső részét azonban kétszeresen kell megítélni, ha az ügyvéd a szolgáltatást az irodája székhelyén kívüli helyen nyújtja.

9 Az osztrák jogalkotó a 87/344 irányelv 4. cikkét a biztosítási szerződésekről szóló törvény (Versicherungsvertragsgesetz, a továbbiakban: VersVG) 158k. §-ával ültette át, amely a következőképpen szól:

„(1) A biztosítottnak joga van arra, hogy bírósági vagy közigazgatási eljárásban történő képviseletére szabadon válasszon hivatásszerűen felek képviseletével foglalkozó és arra jogosult személyt. Ezen túlmenően a biztosított jogi érdekei érvényesítése céljából szabadon választhat ügyvédet, ha a biztosítóval érdekütközésbe kerül.

(2) A biztosítási szerződésben kiköthető, hogy a biztosított bírósági vagy közigazgatási eljárásban történő képviseletére csak olyan, képviseletre hivatásszerűen jogosult személyeket választhat, akik a lefolytatandó bírósági vagy közigazgatási eljárásra első fokon illetékességgel rendelkező bíróság vagy közigazgatási hatóság székhelyén rendelkeznek irodával. Abban az esetben, ha ezen a helyen nem rendelkezik irodával legalább négy ilyen személy, a választás jogának ki kell terjednie az azon elsőfokú bíróság illetékességi területén található személyekre, amelynek területén az érintett hatóság található.

[…]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra terjesztett kérdés

10 G. Stark és a D.A.S. jogvédelmi biztosítási szerződés által állt kapcsolatban 1997 óta. A szerződés többek között a munkajogi jogvitákra kiterjedő munkaügyi bírósági jogvédelmet, illetve kiegészítő szolgáltatásként a mellékfoglalkozású önálló vállalkozókra kiterjedő jogvédelmi biztosítást foglalt magában.

11 E jogvédelmi biztosítási jogviszony alapját a jogvédelmi biztosítás 1997. évi általános szerződési feltételei (Allgemeine Bedingungen für die Rechtsschutzversicherung; a továbbiakban: ARB 97) képezték. Ennek a VersVG 158k. §-ból közvetlenül következő 10. záradéka a következőképpen került megfogalmazásra:

„1) A biztosítottnak joga van arra, hogy bírósági vagy közigazgatási eljárásban történő képviseletére szabadon válasszon hivatásszerűen felek képviseletével foglalkozó és arra jogosult személyt (ügyvéd, közjegyző stb.). A biztosító köteles a

biztosítottat szabad választásának lehetőségéről tájékoztatni, amint a jelen jogvédelem szükséges közigazgatási vagy bírósági eljárás megindításához.

[…]

3) A [képviselő] megválasztásának a […] pontban hivatkozott joga azonban a lefolytatandó bírósági vagy közigazgatási eljárásra első fokon illetékességgel rendelkező bíróság vagy közigazgatási hatóság székhelyén irodával rendelkező személyekre korlátozódik. Abban az esetben, ha e bíróság vagy e közigazgatási hatóság székhelyén nem rendelkezik irodával legalább négy ilyen személy, a választás joga kiterjed az illetékes Landesgericht [regionális bíróság] illetékességi területén található, a feleket képviselni jogosult személyekre.

[…]"

12 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból az tűnik ki, hogy 2009. december 16-i ítéletében az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) alapvetően helyeselte a VersVG 158k. §-ának (2) bekezdése által követett célokat, megállapítva, hogy a hivatkozott 10. záradék 3. pontját úgy kell értelmezni, hogy a biztosított „székhelyen kívül" letelepedett ügyvédet is választhat, amennyiben ez kötelezettséget vállal arra, hogy költségeit és díjait úgy számolja el, mint az elsőfokú bíróság székhelyén irodával rendelkező ügyvéd.

13 G. Stark lakóhelye a Bécstől mintegy 600 km-re fekvő Landeckben (Ausztria) található. 2006. március 24-én négy további személlyel együtt keresetet nyújtott be az Agentával az Arbeits- und Sozialgericht Wienhez (bécsi munkaügyi és szociális bíróság) korábbi munkáltatójával szemben. E bíróság előtti képviseletük biztosítása érdekében G. Stark és a másik négy személy egy Landeckben irodával rendelkező ügyvédet bíztak meg szabadon.

14 Az ezen ügyvédnek címzett 2006. május 8-i levelében a D.A.S. megerősítette, hogy fedezi az Arbeits- und Sozialgericht Wien előtt folyó bírósági eljárás költségeit, ugyanakkor közölte, hogy fedezetét az e bíróság székhelyén letelepedett ügyvédek által szokásosan számlázott költségekre korlátozza.

15 G. Stark ügyvédje ugyanezen napon levélben azt válaszolta, hogy nem a bíróság illetékességi területén irodával rendelkező ügyvédek díjszabását alkalmazza, mivel az a tény, hogy a tárgyalást Bécsben tartják, irodája számára magasabb költségeket jelent.

16 Az Arbeits- und Sozialgericht Wien előtt 2008. július 4-én a felek peregyezséget kötöttek.

17 A D.A.S. G. Stark ügyvédjének 5782,19 eurót fizetett, amely összeg az ezen eljárás keretében nyújtott szolgáltatások tekintetében az Arbeits- und Sozialgericht Wien illetékességi területén letelepedett ügyvéd költségeinek és díjának felelt meg, amely összeg nem a RATG 23. §-ának (5) bekezdésében előírt, megkettőzött egységes díjszabás, hanem a RATG 23. §-ának (1) bekezdéséből következő egyszerű egységes díjszabás szerint került kiszámításra. Ez az összeg nem fedezte a G. Stark számára az ügyvédje által számlázott költségek és díjak összességét.

18 2009. február 27-i keresetében a D.A.S. G. Starkot a Bezirksgericht Landeck (landecki kerületi bíróság) elé idéztette, hogy kötelezzék a közöttük létrejött jogvédelmi biztosítási szerződés címén fizetendő 211,46 euró díj megfizetésére.

19 E keresettel szemben G. Stark beszámítási kifogással 3000 euró összegű ellenkövetelést támasztott, amely összeg megfelelt az Arbeits- und Sozialgericht Wien előtti

eljárásban őt képviselő ügyvéd szolgáltatása költségei fennmaradó részének, figyelemmel a RATG 23. §-ának (5) bekezdésében előírt, megkettőzött egységes díjszabás alkalmazására. Ily módon felmerült annak a kérdése, hogy a D.A.S.-szal kötött jogvédelmi biztosítási szerződés keretében figyelembe kell-e venni az ügyvédje által az e bíróság előtt tartott öt tárgyaláson nyújtott szolgáltatások egyszerű egységes díjszabása és kettős egységes díjszabása közötti különbözetet. E kifogás alátámasztására G. Stark arra hivatkozott, hogy a VersVG 58k. cikke (2) bekezdésének, valamint az ARB 97 10. záradéka 3. pontjának rendelkezése ellentétes a közösségi joggal.

20 A Bezirksgericht Landeck helyt adott a D.A.S. kérelmének, elutasította G. Stark beszámítási kifogását, és e tényből következően kötelezte, hogy a D.A.S. számára fizessen 211,46 euró összeget, kamatokkal növelve. Ítéletében a Bezirksgericht Landeck úgy ítélte meg, hogy az uniós joggal nem ellentétes a VersVG 158k. §-a (2) bekezdésének alkalmazása, amely nem korlátozza a szabad ügyvédválasztáshoz való jogot, hanem az „adott illetékességi területen kívüli" ügyvéddel szemben csupán „pénzbeli korlátozást" szab.

21 G. Stark fellebbezést nyújtott be ezen ítélet ellen a kérdést előterjesztő bírósághoz, újból arra hivatkozva, hogy szóban forgó 158k. § (2) bekezdése ellentétes a 87/344 irányelvvel.

22 E körülményekre figyelemmel a Landesgericht Innsbruck az eljárás felfüggesztése mellett döntött, és a következő kérdést terjesztette előzetes döntéshozatalra a Bíróság elé:

„Úgy kell-e értelmezni a 87/344/EGK irányelv 4. cikkének (1) bekezdését, hogy azzal ellentétes a VersVG 158k. §-ának (2) bekezdése, illetve az azon alapuló, a jogvédelmi biztosítást nyújtó biztosító általános biztosítási feltételeiben foglalt kikötés, amely szerint a biztosítási szerződésben kiköthető, hogy a biztosított bírósági vagy közigazgatási eljárásban történő képviseletére csak olyan, képviseletre hivatásszerűen jogosult személyeket választhat, akik a lefolytatandó bírósági vagy közigazgatási eljárásra

első fokon illetékességgel rendelkező bíróság vagy közigazgatási hatóság székhelyén rendelkeznek irodával?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

23 Kérdésével a Landesgericht Innsbruck lényegében arra keresi a választ, hogy a 87/344 irányelv 4. cikkének (1) bekezdésével ellentétes-e az a nemzeti szabályozás, amelynek értelmében olyan kikötés tehető, amely szerint a biztosított érdekeinek a közigazgatási vagy bírósági eljárásokban történő védelmére csak olyan, képviseletre hivatásszerűen jogosult személyt választhat, aki az első fokon illetékességgel rendelkező bíróság vagy közigazgatási hatóság székhelyén rendelkezik irodával.

Az elfogadhatóságról

24 Az osztrák kormány szerint az előterjesztett kérdés hipotetikus jellegű, mivel az eljárás kimenetele nem függ a kérdésre adandó választól, tekintve hogy az alperesnek ténylegesen nem korlátozták azon jogát, hogy szabadon választhasson ügyvédet.

25 E tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében a Bíróság csak akkor tagadhatja meg a nemzeti bíróság előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéséről való határozathozatalt, ha a közösségi jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli vagy jogi elemek,

amelyek szükségesek ahhoz, hogy az elé terjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson (lásd többek között a C-188/07. sz. Commune de Mesquer ügyben 2008. június 24-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-4501. o.] 30. pontját).

26 Márpedig, amint az a jelen ítélet 18–21. pontjában szerepel, az alapügy megoldása éppen attól függ, hogy ellentétes-e a 87/344 irányelv 4. cikkének (1) bekezdésével az a tény, hogy G. Stark számára nem térítették meg az ügyvédje által számlázott költségek és díjak összességét, ellentétben azzal az esettel, ha egy bécsi székhelyű ügyvédet választott volna.

27 Ezen uniós rendelkezés értelmezésére tehát szüksége van a kérdést előterjesztő bíróságnak az alapügy eldöntéséhez. Következésképpen, az osztrák kormány által előterjesztett elfogadhatatlansági kifogást el kell utasítani.

Az ügy érdeméről

28 Hangsúlyozni kell, hogy a 87/344 irányelv (11) preambulumbekezdéséből és 4. cikkének (1) bekezdéséből egyaránt az következik, hogy jogvédelmi biztosítási fedezettel rendelkező személy érdeke azt jelenti, hogy a biztosított személynek képesnek kell lennie ügyvédet, vagy a nemzeti jog szerint megfelelő szakképesítéssel rendelkező egyéb személyt választania bármely közigazgatási vagy bírósági eljárás esetén.

29 E tekintetben a Bíróság már megállapította, hogy e rendelkezés, amely a jogi képviselő szabad megválasztását teszi lehetővé, általános hatályú és kötelező jellegű (lásd a C-199/08. sz. Eschig-ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-8295. o.] 47. pontját).

30 Ebből következik, hogy az olyan nemzeti szabályozás, mint az alapügyben szereplő, az Oberster Gerichtshof által 2009. december 16-i ítéletében az e rendelkezésnek adott, és a jelen ítélet 12. pontjában hivatkozott értelmezés szerint nem korlátozhatja ezt a szabadságot arra, hogy csak olyan ügyvéd választható, aki az első fokon illetékességgel rendelkező bíróság vagy közigazgatási hatóság székhelyén rendelkezik irodával, illetve kötelezi magát, hogy költségeit díjait úgy számlázza, mint egy ilyen ügyvéd.

31 Mindenesetre a fenti 65. és 66. pontban hivatkozott Eschig-ügyben hozott ítéletben a Bíróság megállapította, hogy a szóban forgó irányelvnek nem célja a tagállamok jogvédelmi biztosítási szerződéseinek teljes harmonizálása, ily módon az uniós jog jelenlegi állapotában szabadon meghatározhatják az említett szerződésekre alkalmazandó szabályokat, feltéve hogy ez e jog és különösen a 87/344 irányelv 4. cikkének tiszteletben tartásával történik.

32 Ily módon a képviselő eljárásához kapcsolódó költségek terjedelmének az alapügyben szereplő kérdése nem alkotja tárgyát az ezen irányelv által rögzített szabályozásnak. Ugyanis sem ennek rendelkezési, sem preambulumbekezdései nem támasztják alá azt a megállapítást, hogy azon összeg meghatározását, amelyet a jogvédelem biztosítójának kell nyújtania a biztosított képviseletével megbízott személy által teljesített kiadások fedezeteként, a szóban forgó irányelv szabályozza.

33 Következésképpen a 87/344 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében vett választásból nem következik az, hogy a tagállamok kötelesek lennének előírni a biztosítók számára, hogy minden körülmények között fedezzék az összes költséget egy biztosított védelmének keretében, attól a helytől függetlenül, ahol az ez utóbbi képviseletére hivatásszerűen jogosult személy székhellyel rendelkezik valamely jogvita elbírálására illetékes bíróság vagy közigazgatási hatóság székhelyéhez viszonyítva, amennyiben e szabadságot nem fosztják meg lényegétől. Ez utóbbi történne, ha e költségek megtérítésének korlátozása *de facto* lehetetlenné tenné, hogy a biztosított ésszerűen válassza

ki képviselőjét. Mindenesetre az esetlegesen e tekintetben eljáró bíróságnak kell megvizsgálnia, hogy fennáll-e ilyen jellegű korlátozás.

34 Egyébiránt az olyan szabályozás, mint az alapügyben szereplő, nem zárja ki a szerződő felek azon szabadságát, hogy megállapodjanak, hogy a jogvédelmi biztosítás fedezze a nem az illetékes bíróság székhelyén letelepedett képviselők költségeinek megtérítését is, esetlegesen a biztosított általi magasabb biztosítási díj fizetésével.

35 A jelen ügyben G. Stark anélkül választhatta ügyvédjét, hogy biztosítója ezt ellenezte volna. Továbbá, csak az ügyvédje és az illetékes bíróság közötti távolsághoz kapcsolódó költségeket kell viselnie, ami – a kérdést előterjesztő bíróság ez irányú vizsgálata függvényében – általánosságban nem tűnik olyan jellegűnek, hogy akadályozza ügyvédjének szabad megválasztását.

36 A fenti megfontolásokra figyelemmel az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 87/344 irányelv 4. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az a nemzeti szabályozás, amelynek értelmében olyan kikötés tehető, amely szerint a biztosított érdekeinek a közigazgatási vagy bírósági eljárásokban történő védelmére csak olyan képviseletre hivatásszerűen jogosult személyt választhat, aki az első fokon illetékességgel rendelkező bíróság vagy közigazgatási hatóság székhelyén rendelkezik irodával, amennyiben – a célból, hogy a biztosított azon szabadságát, hogy megválassza a képviseletével megbízott személyt, ne fosszák meg lényegétől – e korlátozás kizárólag a jogvédelem eljárási költségeinek a biztosító által történő fedezésének terjedelmét érinti, és az e biztosító által ténylegesen kifizetett visszatérítés elegendő, aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

A költségekről

37 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (negyedik tanács) a következőképpen határozott:

A jogvédelmi biztosítással kapcsolatos törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló, 1987. június 22-i tanácsi irányelv 4. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az a nemzeti szabályozás, amelynek értelmében olyan kikötés tehető, amely szerint a biztosított érdekeinek a közigazgatási vagy bírósági eljárásokban történő védelmére csak olyan képviseletre hivatásszerűen jogosult személyt választhat, aki az első fokon illetékességgel rendelkező bíróság vagy közigazgatási hatóság székhelyén rendelkezik irodával, amennyiben – a célból, hogy a biztosított azon szabadságát, hogy megválassza a képviseletével megbízott személyt, ne fosszák meg lényegétől – e korlátozás kizárólag a jogvédelem eljárási költségeinek a biztosító által történő fedezésének terjedelmét érinti, és az e biztosító által ténylegesen kifizetett térítés elegendő, aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

Aláírások